

RZYMSKI (2723) *ai*

sg m N rzymski (497). ◇ *G* rzymskiego (637); -ého (33), -(e)go (604). ◇ *D* rzymskiemu (122); -ému (6), -emu *MurzHist* (4), -(e)mu (112). ◇ *A* rzymskiego (74), rzymski (61); -ého (9), -(e)go (65). ◇ *G a.* *A* rzymski(e)go (1). ◇ *I* rzymskim (113). ◇ *L* rzymskim (79), rzymski(e)m (1) *ModrzBaz*. ◇ *V* rzymski (5). ◇ *f N* rzymską (91), rzymska (3), rzymsk(a) (2); ~ (*attrib*) -å (89), -a (3); -a *BielSpr*; -å : -a *BielKron* (11:1), *SkarJedn* (12:1); ~ (*praed*) -å (2). ◇ *G* rzymskiej (116), rzymski (1); -ěj : -i *NiemObr* (9:1); -ěj (2), -(e)j (115). ◇ *D* rzymskiej (28), rzymskie (1) *OpecŻyw*. ◇ *A* rzymską (58). ◇ *I* rzymską (14). ◇ *L* rzymski(e)j (34). ◇ *V* rzymską (2). ◇ *n N* rzymskie (68); -é (1), -(e) (67). ◇ *G* rzymskiego (84); -ého (3), -(e)go (81). ◇ *D* rzymski(e)mu (32). ◇ *A* rzymski(e) (62). ◇ *I* rzymskim (19), rzymski(e)m (2); -im : -(e)m *RejAp* (1:2). ◇ *L* rzymskim (28), rzymski(e)m (2) *SarnUzn*, *ModrzBaz*. ◇ *pl N m pers* rzymscy (113). *m an* rzymskie (1) (*cum sb: orły*). *subst* rzymski(e) (36). ◇ *G* rzymskich (165). ◇ *D* rzymskim (30). ◇ *A m pers* rzymskie (37); -é (2), -(e) (35). *subst* rzymskie (37); -é (1), -(e) (36). ◇ *I m* rzymskimi (8), rzymski(e)mi (7); -imi *BielŻyw*, *SkarJedn*, *SkarŻyw* (2), *NiemObr* (2), *RybGęśli*; -(e)mi *BielKron* (4), *PaprPan*, *ModrzBaz*; -imi : -(e)mi *CzechEp* (1:1). *f* rzymski(e)mi (4). *n* rzymskiemi (2); -émi (1), -(e)mi (1). ◇ *L* rzymskich (36). ◇ *V* *subst* rzymski(e) (1). ◇ *du A* (*cum nm*) rzymski(e) (1). ◇ *sg n D* *skostn* po rzymsku (8).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Odnoszący się do Rzymu – miasta i państwa w starożytności; *Romanorum BartBydż*, *Miech*, *HistAl*, *Mącz*, *Modrz*; *Romanus Miech*, *Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *Romanensis*, *Romanicus*, *Romuleus*, *Romulus Cn* (879) : *OpecŻyw C*, 133; *PatKaz III* 103, 104, 150v; *Murm* 152; *Toga*, *pallium*, *vestis communis Romanorum*, rzymska szata yako płaszcz *BartBydż* 160; *FalZioł* ‡2v, IV 34b [2 r.]; *Scipio Senator Rzymłki* od zwycięstwa *Africłkiego państwa* nazwan był *Affricłki BielŻyw* 115; *TVllius* przezwiłkiem *Marcus*, á *Cicero*, ten był nazacnieyłzy z *Senatow Rzymłkich*. *BielŻyw* 117, 115, 116 [3 r.], 123, 124, 142, 168; *MiechGlab* *8 [2 r.], **3, **5v, 46 [3 r.], 47, 53; *Ráyce Rzymłcy* ťyłżąc przyłcie *Alexandrá bárzo* łie przelękli *HistAl* B5v, D5; *KromRozm II* b; *KromRozm III* M5v, N7v; *GliczKsiąż* P8; *KrowObr* 28, 101; *OrzList* ev; *CElezinus Rzymłki Pan/ iuż człowiek* nie młody/ *Lituiąc* połpolitych vpadkow y łzkody. *Wiele* mowił bełpiecznie przeciw *Celárzowi RejŻwierz* 27, aa2, aa3, aa4, aa4v [2 r.], bbv [2 r.] (23); *BibRadz I* 451a *marg* [2 r.]; *OrzRozm O3v*; *Zadna Monárchia* ná łwiecie ták dłuęo nie trwála iáko *Rzymłka*. *BielKron* A6v; *Dobylwłzy* teę *Romulus Kruftumu/* vczynił ták połáde *Rzymłką*. *BielKron* 99v; *Ten [Mitrydates]* z *Rzymiány XXXX* lat bitwę wiodł/ y wielkroć porażał *Rzymłkie Ráyce* *BielKron* 130; *OKrutna* á łtrálziwa ná ten czas była w *Rzymie* roznicá miedzy *Senatem/* ktora wielką łzkodeę vczyniła *rzeczypołpolitey włzythkiemu pańłtwu Rzymłkiemu* *BielKron* 130v; *Pompeius* kołciol nigdy od *Rzymłkiego rycerłtwá* nie tykány wiał *BielKron* 265v; *Była* nieędy *Dálmácia* mocna *ziemiá/ thák* iz *kłiąęęthá iey Rzymłkiemu pańłtwu* łmieli łie łprzełciwił *BielKron* 274v; *Ale* iz *Senatowie Rzymłcy* łtátut byli łroęi vłtáwili/ áby káędy *Krzełciánin* był zátrácon *BielKron* 288v; *vpátrzywłzy Roxolani* czas wnełtrzných walek w *Kzymie* [!]/ porázili dwie woýłká *Rzymłkie* w *Mifey* *BielKron* 336, 9v [2 r.], 10 [2 r.], 43 *marg*, 99, 99v (137); *KwiatKsiąż* D3v, F3v, Iv, N, N3, N4, O; *Curulis*, *Stolec* z *Elephántowých kołcy* á zwłáłzczá z *zębów/* ná *którym* *Senatorowie* á *rádá Rzymłka* była woęzona. *Mącz* 74a; *Provincia triumphalis*, *Podbita* *ziemiá* pod *moc*

Rzymską co w yechaniem Triumfskim potwierdzono y poświadczano było. *Mącz* 466b, 27b, 47a, 56d, 79b, 93b (42); *LeovPrzep* L4; To iuż wiemy co fiedm głow ielt/ iż miałto Rzymkie ktore fiedzi ná fiedmi gorach. *RejAp* 112, BB3, BB3v, CC2v [3 r.], 58v, 90 (39); *GórnDworz* F7v, Q3v, Z3 [2 r.]; Hiſtorie Rozmáite z Rzymskich y z innych dzieiow wybráne *HistRzym kt*, [2], [2]v *żp*, 72, 72v, 124, 131v; *RejPos* 21, 251v, 324; Pátrrze záfię co Scewolá ono Rzymkie panię fláchetne był wczynił/ gdy krol ieden możny z wielkimi woýłki Rzymu dobywał *RejZwierc* 86; Tákze też potym Hetman drugi Rzymki Lukulus/ gdy s Tygráńſkim krolem miał bitwę zwieść/ tedy mu drudzy Hetmáni rozradzáli *RejZwierc* 149, 23, 60v [2 r.], 93, 101v [3 r.], 149 (17); *Papirius Curfor* zebrał woýłko wielkie przeciw nim [*Samnitom*] [...] y podbił ie pod Rzymką moc. *BielSpr* 46v, b4, 11, 12, 18v, 28v (20); *WujJudConf* 180v; *BudBib* I 441c *marg*; á nigdy Sármátę nie byli Ołdowniki áni Alexándrowi wielkiemu áni Pańſtwu Rzymkiemu *MycPrz* II D; *CzechRozm* 77v, 165v, 168v [2 r.], 169; *PaprPan kt*, Ov, P2v, Q, Q3v (19); że zá czáłow dawnych/ iáko *Hiftoriae* Rzymkie ſwiádczą/ ludzie vbodzy Rzeczpópolitá bárzo dobrze rządźili *ModrzBaz* 42v; Przed dawnemi czáły Páńſtwo Rzymkie podbiwſzy pod ſwą moc wſzytkie w ſáſiedztwie będące narody/ y niemáłą część ſwiátá/ [...] vpáđło fámo *ModrzBaz* 106, [16]v, 25 [2 r.], 32, [41]v, 42v (21); *MWilkHist* B2; *SkarJedn* A8v, 93, 168, 173, 174 (10); ftáraiąc fię mátká [*tj. św. Helena*] o ſyná/ ktory wſzytkiemu ſwiátu Rzymkie^{mv} rofkázował: pokwápiłá fię do Hieruzálem *SkarŻyw* 398, 20, 28, 51, 68, 80 (23); Atila Teodoryka Wyfegotłkiego Krolá/ y Eciuffá Rzymkiego Hetmána poráził. *StryjKron* 51 *marg*, 26 [3 r.], 41, 51 [2 r.], 56, 66 [2 r.] (18); Azáż to nie on ftáry błáđ pogáńſki Rzymki kogo chćieć po ſmierći w poczet Bogow [...] położyć *CzechEp* 80, 299, 335, 355 [3 r.], 356, 357 (20); *NiemObr* 158, 159 [3 r.], 160, 169, 173 [3 r.]; *KochFr* 58; *BielSjem* 7; Gdzie Kárthago/ y Korint? gdzie fláwné Atheny? Gdzie ſye oná gwałtowna Rzymka moc podziáłá? *KochTarn* 77; *GórnRozm* B3v, G4, K4, L3, M3; *KochWr* 20, 27 [2 r.]; *Calep* 290a, 924b; *GostGospSieb* +3; *GrochKal* 23; Bo ten [*Sylla*] wielkość Rycerſtwa Rzymkiego dáł pozábijác y wywołác *Phil* O, D4, G4, I3, O3 [3 r.], Q4, R; *OrzJan* 21, 39; *LatHar* ++2 [2 r.], ++3v; Bo nie pierwey Antychriſt przyidzie/ áż páńſtwo Rzymkie/ do końcá zniſzczzone [...] będzie. *WujNT* 716, *Act* 2/10, 16/37, s. 514, 716, 807 (13); *JanNKar* Cv; Rzymka Monárchia w piſmie ſ. od wielkiej mocy y trwáloſci/ byłá żelázu przyrownána *PowodPr* 77, 56, 78, 79; *SkarKaz* 517b, Oooo2c [2 r.]; *VotSzl* A4; iż tákie były łupiełtwa y wćiſnienie vbogich od Chrzeſciáńſkich Rzymkich vrzędnikow/ iż lud radby był Gotty Aryany zá pány przyiáł *SkarKazSej* 706b, 690a [2 r.], 691a; *KlonWor ded* **3v, 13; *ZbylPrzyg* B2v. [*Cf* 2. »pańſtwo rzymskie« *RejAp* 145v.]

W połączeniu z imieniem = Rzymianin, Rzymianka (66): By byłá Penelope tkaneczek nie tkáłá/ A Lukrecia Rzymka theż nie háfftowáłá/ Trudnoby ſwą ftátecznoſć były záchowáły *RejWiz* 60v, 99v; *RejZwierc* aa, aa2v, aa3v, bb2v, bb3 [2 r.] (16); ktory [*Cycero*] [...] przez dzielnoſć ſwą ktemu był przyzedł/ że Rzym on wielki zginął/ á *Cicero* Rzymki zoſtał *OrzRozm* Q2, Q2; [*Fredrusz*] roſpuſcił koń ze wżego łkoku dobrowolnie/ iáko ieden Kurcyus Rzymki/ łkoczył miedzy nie [*nieprzyjaciól*] *BielKron* 418, 118v, 177v *marg*, 296, 341, Kkkk3, Llll, Llll3; *OrzQuin* R; *RejZwierc* 38, 101v; *MycPrz* II A3; *StryjWjaz* Av; NI w czym go [*Andrzeja Ostrowskiego*] nie celuie dawny Rzymki Kato/ Tákze też y on Grecki náuczony Plato *PaprPan* I3; Wierz mi że náłz Iezyorkoſ choć lichy vrody/ Nie zleknie ſie [!] Sewerá Rzymkiego ołoby. *PaprPan* Bb4, B, B4, G2, G3v, H (23); *SkarŻyw*

89; *StryjKron* A6, 51, 722; Ten *Propertius* miłośny y Polki *Tibulus* Też czałem Lesbiey śpiewa iák Rzymłki *Catullus*. *KlonŻal* B4; *KochWr* 29; *KołąkCath* B3; *RybGęśli* A3; *SarnStat* 1267; *KmitaSpit* B.

W *połączeniach szeregowych* (2): *SPR*awá Rycerfka według poštěpku y zachowania łtárego obyczáiu Rzymłkiego/ Greckiego/ Mácedońkiego/ y innych Narodow *BielSpr kt*; *SkarKazSej* 690a.

Wyrażenia: »cesarstwo rzymskie« [szyk 10:3] (13): Látá od národzenia Páná Kryřtułá 312. Tu przefzłó Cefárřtvo Rzymłkie do Konřtántynopolá *BielKron* 155v, 147v; *CzechRozm* 165v; *SkarJedn* 173, 206, 256, D4; ktorego [cesarza *Jowiniana*] gdy żołnierze ná Cefarřtvo Rzymłkie podnořili/ mowil im: iam iefł Chrzeřciánin *SkarŻyw* 392; *StryjKron* 95 [2 r.]; *CzechEp* 355, 374, 380.

»cesarz rzymski« = *imperator Romanus Mqcz, Modrz* [szyk 109:31] (140): *OpecŻyw* 74v, 126v; *KromRozm III* C4; *KrowObr* 29v [2 r.], 30v, 101; *RejZwierz* aa, aav [3 r.], aa2v, aa3v, bb3v (17); PO Oktáwianie Cefárzu wybran iefł Klaudyus Tyberyus ná mieyfce iego trzeći Cefarz Rzymłki *BielKron* 140; GAlteryus y Konřtáncyus Cefárze obá Rzymłcy/ z wielką pochwałá pánowáli po Dyoklecyanie *BielKron* 154v; Iulius Rzymłki Cefarz podbiwřzy pod Rzymłką moc źiemię Fráncułką Angliá/ y inne infuły páńřtvo Rzymłkiemu przyłaczył. *BielKron* 277, 138, 141, 146, 147v, 266v (21); *KwiatKsiqż* F3, L4; Octavius, Rzymłki Cefars był Auguřtem pirwy názywány/ á po nim ini wřizřcy [!] Cefarze. *Mqcz* 20d, 177c, 246a, 280c, 470d; *RejAp* 113, 142v; *HistRzym* 129v; *RejPos* 18v, 251 [2 r.], 300, 312; *RejZwierz* 53, 81v; *BielSpr* 48v; położył fie tu czytelniku miły Dekret Cefárzow Rzymłkich łtárych/ z ktore^{so} fie řpráwić będziefz mogł řnádnie/ kogo ná on cżás zá Heretiká miano. *WujJudConf* 19v; *CzechRozm* 169; On Tytus Cefarz Rzymłki ácz był wiełmi řzczodry/ Krotofilny y bácny ktemu bárzo dobry/ Iuż go tym ci [*Drojewscy*] celuiá *PaprPan* Nv, E4, K, X3, Gg4 [2 r.]; *Aelius Lampridius* piřze/ iz *Alexander Seuerus* Rzymłki Cefarz miał to w obyczáiu/ że nic nieřtánowił/ okrom vczonych á mądrych ludzi *ModrzBaz* [16], 26v, 46, 85v; *SkarJedn* 172, 173, 201, 394; *SkarŻyw* 46, 304, 396, 453; *StryjKron* 71; á Paterřowie to řtárzy iářnie mowili/ iz po zniřzczeniu Cefárzow Rzymłkich Antychriřt ich řtolicę ořieřć miał *CzechEp* 426, 190, 342, 355 [2 r.], 356, 370 (16); *KochJez* A3; *NiemObr* 59, 158, 159, 160 [3 r.], 161, 163, 169; Przeto on Rzymłki Cefarz/ w Rzymie to był řpráwił/ Zeńłki Senat Vćciwy/ ořobny vřtáwił *BielSjem* 5; *WujNT* 498; *SarnStat* 1262; *PowodPr* 63; Seneká gáni Brutuřá/ ktory dla nádźieie wolnořci Iuliuřzá Cefárzá pirwřzego Rzymłkiego zábił *SkarKazSej* 690b.

»krol rzymski« [szyk 19:4] (23): *GliczKsiqż* P8; *RejZwierz* 8v; TVllus Hořtylius będac z oycá pářterzem/ krolew Rzymłkim zořtał *BielKron* 101, 101 [2 r.], 102, 102v, 103v [2 r.], 104v, 110v, Llll2; Numa, Włafne ymię wtórego króla Rzymłkiego po Romuluřie. *Mqcz* 253a, 358b; *GórnDworz* F7v; *HistRzym* 114; *BialKaz* I4v; *PaprPan* Cv, Cc2v, Gg, Ff2v řp, Hhv; Tárkwinius Krol ořtátni Rzymłki/ będac prze okrucieńřtvo řwe z Rzymá wygnány/ zwáptwiřzy w pomocy Láćinnikow/ vdał fie do Miářtá Hetruřzkow *Phil* E.

»krolestwo rzymskie« [szyk 3:1] (4): PO řmierci tráfney Romuluřowey/ Senat krolestwo Rzymłkie řpráwował *BielKron* 101; *LeovPrzep* Cv; *CzechEp* 357; ták Zydwowfka źiemię wzgárdzona w niewoli iefł/ y będzie záwřze/ że włękfzy fie Rzymłkięgo krolestwá/ niechciáłá popiéráć krolestwá Páná Kryřtułowęgo. *OrzJan* 32.

»lud rzymski« = *populus Romanus* *Mącz, Cn; nomen Romanum* *Mącz* [szyk 30:3] (33): *BielŻyw* 94; Gdy sie lud Rzymfki zebrał/ potkali sie s Sabiniány *BielKron* 99v, 109v, 226v, 266; Rem Romanam omni tempore ac loco munifice adiuvit, Wiernie á pilnie ípomagał/ żadney rzeczy nie litował dla ludu Rzimskiego. *Mącz* 237d, 126b, [176]a, 198a, 201c, 216b (16); *HistRzym* 129v; *PaprpPan* Gg2, Hh3; *ModrzBaz* 104; *SkarŻyw* 436; *StryjKron* 26; Tákże Páweł Święty w liście swoim mowi/ ná on czás k Rzymfkiemu wżytkiemu ludowi/ Íż ktorzyśmykolwiek w Kryftušie zekrzczeni/ że íestefmy wżyfcy w śmierć íego pokrzczeni. *ArtKanc* N4; [*Horacjus Kokles*] Vyrzawłzy lud Rzymfki boíázliwy y do odporu niemájący sie/ poczał go vpominác/ fukác/ áby sie do zbroie mieli *Phil* C, C3, F, S; *WujNT* 525.

»mieszczanin rzymski« = *civis Romanus* *Vulg* [szyk 4:3] (7): BOetius Mędrzec Rzimfki miełczzanin. Ten był mąż ítateczny á miłofnik ísprawiedliwofci *BielŻyw* 167; *Leop Act* 22/26, 29; Tám sie nań [*na Juliusza Cezara*] wyrwali Brutus y Kállfys miełczczanie Rzymfcy/ zadáli mu ran XXIII áż vmárł *BielKron* 131, 174v; *Mącz* 316b; Co małz czynić? bo ten człofwiek [*tj. św. Paweł*] íest Rzymfki miełczczánin. *WujNT Act* 22/26.

»prawo rzymskie« = *ius Romanum, lex Romana a. Romanorum* *Modrz* [szyk 23:8] (31): *OpecŻyw* 120v, 133v; *GroicPorz* a3v; Wiedz to że áni w Czelkim Práwie/ áni w Rzymfkim thego nienaydziefz/ áby Krol zápowiedzíal łłuchác íam siebie/ gdy by co komu przeciwko Práwu rofkazał. *OrzRozm* L2v; Municipium, Miáłto ktore miało práwo Rzimskie/ to yeft było vczefnikiem wśelákich praw/ wolności/ podátków y poštěpków Rzimskich. *Mącz* 237c, 237c, d; Wedle ítárodawnych Rzymfkich praw/ íáwne złofdzieie karano nágródeniem we czwor náob *ModrzBaz* 78; A przeto z Rzymfkich praw trzeba wíziác drogę y ípofob ítánowienia praw *ModrzBaz* 98, 75, 82 [2 r.], 97 [2 r.], 98 [4 r.], 133; *WerGośc* 264; *WujNT* 498; *SarnStat* *3, *4 [2 r.], *5, 2v, 332, 422, 552; Bo wiadoma rzecz íeft/ íż one ná dwánaście tablicách práwá Rzymfkie/ ná trzy części rozdzielone były. *SkarKazSej* 678b.

»rzeczpospolita rzymska« = *res Romana, Roma* *Modrz* [szyk 15:4] (19): *BielKron* 101, 109 marg, 199, 338; *Mącz* 201c, 435c; Rzymfka Rzeczpofpolita íż była ták wielka/ niemniey sie do tego biaległowy przyczyníły/ níż męłzczyzni. *GórnDworz* Zv; Zwyczáiem ítárożytnym/ á rycerzmi cnemi/ Rzymfka Rzeczpofpolita trwa czály dawnemi. *ModrzBaz* 5, 25; *CzechEp* 375, 376, 379 [2 r.]; *NiemObr* 159; *KochWr* 26; *Phil* Q4, S; R.P. Rzymfka trwa ítárymi obyczáyami/ y ítárym męłstwem. *PowodPr* 77.

»senat rzymski« = *senatus Romanus* *Modrz* [szyk 27:2] (29): Cirpiał Senat Rzymfki tákiefz Plebei okruciefństwo Tárquiniufowo *BielKron* 104; Cefarz Oktáwian tego miefiácá od Senatu Rzymfkiego był ná Cefárłtwo przełofzon *BielKron* 418v, 24v, 100, 101, 105, 107 (18); ktory [*Katon*] wten czás gdy Senat Rzymfki w radzie íiedział/ częftokróć zwykl był Xíáłzki ná ratufzu czytać *KwiatKsiąż* G3v, Nv; *BielSpr* 12v; *PaprpPan* S4v, Gg, Ggv, Gg2, Gg3; Był ten obyczáy v Senatu Rzymfkiego/ íż gdy przednieyfi ípytáni wotá swoie podáli/ [...] tedy íię íuż drudzy wotowáním niebáwili *ModrzBaz* 28v; *NiemObr* 159, 160; *WujNT* 299.

»stolica rzymska« (1): Gdy pofobny Cefarz Conftantinus Stolicę fwey Rzymfkiey/ Stolicy Chryftufowej wftápiwłzy/ do Grecyey íię przeniołł [...] *PowodPr* 32.

Zestawienia: »jugerum [= morga] rzymskie« (1): Iugerum tedy Rzymfkie/ vczyni Puł morgá Mázowieckiego/ y ośm Pólek. *GrzepGeom* N2.

»pes [= stopa] rzymska« (1): Dźwiewięć *pedes* Rzymfkich/ vczynią pięć łokiet Krákwofkich. *GrzepGeom* Nv.

»poczet rzymski« = *okres lat piętnastu, używany przy obliczaniu kalendarza, a w szczególności przy oznaczaniu daty Wielkanocy* (1): [Te]go Roku będzie Złote Cifle 6. Okręgu Słonecznego 4. Poczet Rzymfki 6. *Goski ktv*.

»pręt rzymski« = *miara długości wynosząca około 4,5 m* (1): iż *Actus* ma ná dłużą y ná fzerzą fto y dwadźcieściá *pedes*, które czynią prętów Rzymfkich po dźwieściá *pedes* dwánaście. *GrzepGeom* Nv.

Szeregi: »(i) rzymski i grecki« = *Graecus et Romanus* *Modrz* [szyk 1:1] (2): Więc *Lucullus/ Silla/ Pompeius/ Brutus/ y ini Rzymfcy/ y Greccy* Hetmánie wfytycy vczeni byli *GórnDworz* G4; *ModrzBaz* 97. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»rzymski i łaciński« (1): Tedy mniemáli Grekowie/ áby fię do nich páńftwo Rzymfkie przeniofło/ y tym fobie gorne myfli czynili: chcąc Rzymfką y Łacińską fławę [...] zácmić *SkarJedn* 173.

W przen (4) : [*Hannibal*] zadał fobie iad/ [...] áby żywo w Rzymfkie ręce nie przyfzedł. *BielKron* 129v; Niebrzydźiły fię Rzymfkie wfyz temi słowy fáłz y łeż. *ModrzBaz* 60v; *KochProp* 12; *CiekPotrSzym*)?(3v.

2. *Odnoszący się do średniowiecznego i współczesnego autorom cesarstwa zachodniego (od XV w. nazwanego Cesarstwem Rzymskim Narodu Niemieckiego); Romanorum Miech, Modrz; Romanus Modrz (162) : BielKron 217v, 326; RejAp 165v; Boże day/ áby to Rzymfkie imię/ ktore teraz niemáją część Chrześcijánftwá pod fwą mocą ma/ fię fwoię ráczey obrociło przeciw nieprzyaciółom páńftwá fwego ModrzBaz 106; A Ty Rzymfki Monarcho RVDOLFIE fzcześliwy/ Cefárzu Krześcijánfki y Pánie cnotliwy. Wfiaday ná koniá z fercem fwym Skánderbekowym CzahTr F.*

Wyrażenia: »cesarstwo rzymskie« (7): HENrykus wtory/ rzeczony Klaudus/ trzecinafty Cefarz Niemiecki/ ten napirwfyz od Kúrfierftow ieft wybran ná Cefárftwo Rzymfkie *BielKron* 176; Potym Otto pierwfyz wielki Cefarz odiał to miáfto [*Kolno, tj. Kolonię*] Fráncuzom/ á ku Cefársthwu Rzymfkiemu przyłączył. *BielKron* 285v, 170, 174, 175v, 188v, 198v.

»cesarz rzymski« = *Romanorum imperator Miech, Modrz; imperator Romanus Modrz* [szyk 30:5] (35): *MiechGlab* 67; To Práwo Máýdeburfkie [...] Otto wielki/ Cefarz Rzymfki [...] Miefzczánom dał *GroicPorz* a3v, a3v; *RejZwierz* bbv, 8, 29v; LAtá od národzenia Páná Kriftuá 805. Károlus fyn Pipinow krolá Fráncufkiego/ Cefarz Rzymfki rofkázował Węgrom *BielKron* 299, 231v, 278, 303v [2 r.], 326v [2 r.], 327 [2 r.] (12); á tá Wieżá/ to ieft/ Policya ftarádawna/ zá łáfką Bożą w Niemcách/ iáko ftoi táko ftoi: przedfię tám Króle/ y Cefárze Rzymfkie/ Káplán Koronuie *OrzQuin* I4, I4; *PaprPan* R2v; *ModrzBaz* [16], [16]v, 78, 80; około roku 1165. Cefarz Cárogrocki tenże Mánuel Kommenus [...] widząc iż Cefarz Rzymfki Fryderyk Bárbároffa rzeczony/ wielce Papieżá y Rzymfki Kościół przenáfládował: [...] zacne pofelftwo do Papieżá Alexándrá po dwa kroć wyprawił *SkarJedn* 256, 170, 200, 216 [2 r.], 217, d6v; *NiemObr* 61; *CzahTr* F; *SkarKazSej* 691a.

»krol rzymski« [szyk 82:8] (90): *MetrKor* 59/75; *LibLeg* 9/50v, 51, 11/40v, 42v; *ComCrac* 12v; á ktemu mowimy o Krolu Polfkim/ nie o Rzymfkim/ áni o Czełkim *OrzRozm* L2, L2v; Połłał

krol Zygmunt poślá swego Kryżstofá s Szydłowcá do Prági do krolá Rzymfkiego *BielKron* 190v; Tegoż czáfu Cefarz obełłá Kfiáżę Sálskie przez Mogutińskiego Arcybiłkupá/ [...] áby przyiechał ná wybieránie Krolá Rzymfkiego do Kolná *BielKron* 209v; Aták Krol Rzymfki Ferdynánd/ zebrał lud rozmáithego narodu/ byli Niemcy/ Słowacy/ Włofzy/ Węgrzy/ Czechowie/ Polakow trochá *BielKron* 309; Látá 1412. Wypráwił łye Władzísław do Węgier/ á ták był od Zygmunta Krolá Rzymfkiego wdzyęcnie przyięt *BielKron* 384v, 162 [2 r.], 162v, 165v, 175 [2 r.], 190 (79); *LeovPrzep* D3v; *PaprPan kt*; *CzechEp* 378; *ActReg* 5.

»rzymskie krolestwo« [szyk 6:4] (10): FERdynandus krol Czełki y Węgierki á Rákufkie kfiáżę/ ná krolestwo Rzymfkie koronowan w Kolnie Agrypinie 1530. *BielKron* 190v; Ellectia koronáciey thegołz Máximilianá Krolá Czeskiego/ ná Rzymskie krolestwo: ktora łie łtála w Fránkfurcie v Menu *BielKron* 330, 168v, 210v, 328, 330v, [332²], LIII; *WujJudConf* 125v; *BudBib* I 441c marg.

»państwo rzymskie« = *nomen Romanum* *Modrz* [szyk 11:5] (16): Ołfwieczoney [...] ładuidze Marcrabiney Braⁿdemburłzkiey Rzymfzkiego pańłwa Electorcze stetyńzkiey Pomorłzkiey Calłubłzkiey *LibLeg* 8/132; *BielKron* 289v, 290v, 291, [332²] [2 r.], [332²]v; Wyłlawiwłzy Duch łwięty łtan y łpráwy łtárego y nowego pańłwá Rzymfkiego y przełozonych łiego/ thu dáley opowiedáć raczy łpofob zginienia y zátórcenia łiego *RejAp* 145v, 150v [2 r.], 170v, Ee4v; *ModrzBaz* 106 [2 r.]; ktora [jedność wiary] łię w Niemcech przez ołm łet łat záchowála/ y w łney narod łen był y w rzeczách łwieckich/ á przeniesienim do łnich pańłwá Rzymfkiego/ vbłogosláwion. *SkarŻyw* 520; *OrzJan* 64.

3. *Odnoszący się do średniowiecznego i współczesnego autorom miasta Rzym (24)*: łogi łm Pánowie zacni/ czáłem y Kfiáżętá/ á zálwłze łłáchtá Rzymfka [...] vmywáią *ReszHoz* 120, 125, 126; *ReszList* 158, 162 [2 r.], 166, 171, 173.

W połączeniu z imieniem = rzymianin (1): Tego ło [Grzegorza V] Cefarz Otho łáko krewnego ná łen łtolec dáł/ przełiw ktoremu Krefcencyus Rzymfki powłłá *BielKron* 175v.

Wyrażenia: »lud rzymiski« = *rzymianie (1)*: połłáli do Othoná Niemieckiego krolá/ áby łud Rzymfki wyzwolil łd łego łnegodnego Papiężá. *BielKron* 174.

»miasto rzymskie« = *Rzym* [szyk 9:3] (12): *ReszPrz* 26; Krotkie opłanie y łwiádectwo/ o Miełcie Rzymfkim/ o łiego wierze/ y łdobrych vczynkách/ ktore łię w łnim dzieię *ReszHoz* 114; ták łż wy łież łiego [szatana] wierni dyłcypułowie ná Rzymfkie Miáłto/ gdzie łię tá łmiłóć náyduie/ łłákwłi być łnie łmożecie. *ReszHoz* 135, 114, 115 žp, 117, 134; *ReszList* 142, 179 [2 r.], 180, 182.

4. *Odnoszący się do Rzymu jako siedziby papieństwa; zwykle z zatarciem funkcji odmiejscowej, określający jedno z wyznań chrześcijańskich: katolicki, też papieski; Romanus* *Modrz*, *JanStat* (1640) : *RejKup* k7; *KromRozm I* F3; *KromRozm III* O4, P2v; *Diar* 56; *KrowObr* B3v, 29v, 31 [2 r.], 55, 107 (10); Pycháć Rzymfka/ *Sodomia*, *Simonia*, *Sacrilegia*, *bella*, *fastus*, *et aliae Pompae*, łoć vpałć łmuł *OrzList* h3v, e, h3; *RejZwierz* 60; Tho piłánie łotym Łuter wyłóżył ná Niemieckey łęzyk łłozuiáć łzeroko/ łż łám Papięż wyznawa złółci Rzymfkie/ á wđdy łroni o łnich łowyádáć *BielKron* 199; ábowyem wyeł łtych łiełł/ ták łdułownych łáko łwieckich/ ktory łie łkárzą ná Rzymfkye łbędy w wierze łkzełciáńłkiey *BielKron* 199; Nie łdaie łtemu wiáry Herberłłyn/ áby łn [ksiáżę Wasył] kłedy žáđáł v Papiężá łłbo Cefárzá łpomázáńia ná Krolełłwo łłokłiewłkie/ [...] gđyż łn łiełł łniepryziácielem Papiężowi/ [...] á łmieni ło być łnie Papiężem/ áłe łDokłorem Rzymfłkim *BielKron*

429v, 162, 163, 177, 177v, 187 (19); Bo náíz Kátholik láie ludźiem różney wiáry, Ci záfię nárzekáią ná Rzymfkie przywáry. *Prot D*, B2; *RejAp* 76v, 114v, Ff3v; *KuczbKat* 75; *RejZwierc* 187, 195v; Przeto też obrázy nietylko Rzymfscy Theologowie/ ále y Dámáfenus/ y Gregorius/ y infzy księgámi proftych ludźi zowá. *WujJud* 49v, 174, 175, 187v; Ale y to dobrze baczymy/ że Concilia wfyłtki Rzymfkie/ ktore lie pod opánowánim Papiéfkim gromádzá/ Powfzeczne y wolne y Synodámi być żadná miárá niemogá. *WujJudConf* 158v, 33, 49, 62, 91v, 92, 174; *CzechRozm* 73, 118v, 169; *ModrzBaz* 133; Tedy Papiész Dámáfus z onym zborem Rzymfkim/ wfyłtko co fię wiáry wyznánia około Duchá S. dotkło počwierdził. *SkarJedn* 176, 108, 117, 124, 128, 187 (12); *SkarŻyw* 335, 336; *StryjKron* 100; A iż wedle Kátholiki Rzymfkich piáfárov/ rog máły znáczy Antychrištá *CzechEp* 380, 376; *CzechEpPorz* *; Niechayże káždy báczny rozfádzá/ iákíe to plotki y nieftátek/ tych Rzymfkich forytarzow. *NiemObr* 54, 58 [2 r.], 59, 66 [2 r.], 85, 87, 158; POfle Papiéfki Rzymfkiého narodu/ Vczyfz nas drógi/ á fá m chybiafz brodu. *KochFr* 21; *ReszPrz* 105; *ReszList* 182; *OrzJan* 27; *LatHar* [+12]v; *WujNT* 125 *marg*, 525, Vvvvv2v, Xxxxx; *SarnStat* *4, 175, 176, 192, 193 [2 r.], 214; *PowodPr* 32, 45.

W połączeniach szeregowych (10): Ale ten S. Rzymfki y ápoftolſki koſcyoł nye od ápoftołow/ ále od fámeſgo páná zbáwićyelá náffego przodek álbo przełożeńftwo wzyął *KromRozm III N5v*; A to co było v Zydow/ wfyłtko lie to v nas w Krześciánftwie náyduie/ bo lie tákież ná troie rozdzýelili/ iedni Rzymfscy/ drudzy Greccy/ drudzy Nowokrzczęncy *BielKron* 119; *WujJud* 167v; *RejPosWstaw* [143²]v; *SkarJedn* 295; TEn ták ſwięty zacny y wielki Doktor/ niech da ſwiádecstwo o prawdzie y náuce koſciołá ſwiętego powfzeczneſgo/ Rzymfkiego/ Apoftolſkiego. *SkarŻyw* 456; *CzechEp* 12; *ReszHoz* 135; *ReszList* 154, 179.

W przeciwstawieniach: »carogrodzki (3), grecki (2), konſtantynopolski, ruſki ... rzymſki« [*w tym: ruſki abo grecki (1)*] (6): *KrowObr* 29v; Y trwáli [*Ormianie*] w iednoſci koſcielney y pod poſtuſzeńftwem ſtholice Rzymfkiey (á nie Carogrockiey [...]) *SkarJedn* 304; W czym [*w zachowaniu jednoſci Koſcioła*] dáleko był záwždy bácznieyſzy Koſcioł Rzymfki/ á niźli Grecki. *SkarJedn* 370, 39, 251, 385.

Wyrażenia: »biskupſtwo rzymſkie« (1): Kto fię temu dwoiemu iego byćiu w Rzymie y wyćiekániu Piotrá S. do inych koſciołow poſtugi [...] przypátrzy: á iáko w niebytnoſci fwey przez inne vcźnie fwe/ Biſkupſtwo Rzymfkie ſpráwował: [...] *SkarJedn* 98.

»brewiárz rzymſki« (53): Ziáwienie S. Michála Archániołá/ wyięte z Brewiárzá Rzymfkiego. *SkarŻyw* 422; Skoro wftániefz/ mów z Koſciołem BOżym. (*marg*) Z brewiárzá Rzymfkiego. (-) *LatHar* 4; Do Syná Bożego Páná Ieżułá poránna modlitwá koſcielna. (*marg*) Z Brew: Rzymfki. (-) *LatHar* 20, 13 *marg*, 18 *marg*, 36 *marg*, 58 *marg*, 59 *marg* (52).

»rzymſcy duchowni (a. duchownicy); rzymſkie duchowieńſtwo« [*ſzyk 5:3*] (5;3): *BielKron* 221; á iefli was nieſtufznie á nie z miłofci Pánowie Duchowni Rzymfscy/ iáko piſzećie/ Heretykámi zowá/ niech to káždy ofádzi. *WujJud* 21; *WujJudConf* 19v, 80v; IZ iuż Grekowie w tym czáſie/ to iefť po tjm wygnániu Rzymfkiego Duchowieńftwá z Bulgáryey/ ferce byli do iednoſci ſwiętey ſtráćili *SkarJedn* 230, 229, D3v; miał zá ſobá [*Jezus*] o tym [*o wygnaniu kupców ze ſwiątyni*] proroctwo/ iż

to wczynić miał [...]. Ktorego iż Rzymfcy duchownicy nie máią: próżno ten przykład iego zá łobą ciągną. *CzechEp* 49.

»rzymskie godziny Panny Maryjej« [szyk 15:2] (17): Do tegoż Syná Bożego/ świętego Thomaszá z Aquinu prósbá o rozmaíte dáry. (*marg*) Naydziez iá w Godzinách Rzym: P. Máryey. (-) *LatHar* 21; Podziękowanie zá mękę Páńfką/ z prósbą o rzeczy rozliczne. S. Grzegorzowi przypifáne. (*marg*) Z Rzymfkich godzin Páńny Máryey/ y ftarych Hortulułow. (-) *LatHar* 280; Druga bárzo nabożna [modlitwa] Kościelna/ w długich á ciełzkich fráfunkách. (*marg*) Z Rzymfkich godzin Páńny Máryey łkrocona nieco. (-) *LatHar* 584, 12, 24 *marg*, 41 *marg*, 50 *marg*, 54 *marg* (17).

»kapłan rzymski« [szyk 19:10] (29): OrzRozm I2v; GDy zálię Aufzpurcánie wiáre odmienili/ rozgniewáli fie Rzymfcy kápłani/ wyłzli precz z Miáltá/ záłuiąc fie przed łwym Biskupem ná Senat miełcki *BielKron* 216; á ták kápłani Rzymfcy znowu poświęcáli kościoły/ ołtarze po luteryaniech *BielKron* 230, 203, 206, 213v, 214 [4 r.], 217, 223; vkaż mi to/ iż nie może być żaden wrzędny Koronator Królewki/ mimo Kápłaná Rzymfkiego? *OrzQuin* V4; Król łam w Polłzce łądzi: á Kápłan Rzymfki/ niech nas nie łądzi. *OrzQuin* Z; Króla Polłkiego od Kápłaná odrywałz/ y z Polłki wypádzalz Arcybiskupá Gniéźniéńfkiego/ Kápłaná Rzymfkiego *OrzQuin* Aa3, A3, G2, V2v *marg*, V4 [2 r.], V4v (15); *BudBib* b4; *StryjWjaz* C4v.

»kapłaństwo rzymskie« (1): Odrzucamy tedy ná łtronę wšyłtko kápłańłtwo Rzymfkie/ chociaż połługę łłowá Bożego pozwirzchną [...] zołtáwuujemy. *WujJudConf* 147.

»kardynałowie rzymscy« [szyk 2:1] (3): Kárdynałow Rzymfkich przyłięgá iaka. łift. 35. *KrowObr* Ss; *BibRadz* I 141a *marg*; *ReszList* 145.

»katechizm rzymski« = *katechizm wydany na polecenie soboru trydenckiego w latach 1562 – 1566* (1): Naydá też Plebani wykłád obrzędow Krztu świętego/ w Káthechizmie Rzymfkim/ dołtátecznieyfzy. *KarnNap* C2.

»katedra rzymska« = *stolica papiestwa* (1): Pátryárchowie ábo Biskupi Miáltá onego [Konstantynopola] [...] poczęli fie nád Kátedrę Rzymfką mátkę łwá wnošić *PowodPr* 32.

»katolicki rzymski« (5): *SkarJedn* 230; *SkarŻyw* A2v; Haeretyk iełt káždy/ wedle Páwłá S. ktory vczy przeciw temu co Apołtołowie podáli/ y co wierzy y trzyma kościoł Kátholicki Rzymfki. *WujNT* 747; A tego Bogá chwáląc y miłuiąc przodkowie náfzy/ zá iednąż powłzechną wiárá kátolicką Rzymfką/ [...] zołtáwili nam dawną Confederácią przeciw łektam *PowodPr* 43, 44.

»rzymska konfessyja« (1): Tá tedy Ewángelia/ nie Augłpurfkiey ále Rzymfkiey Confelłfyey/ przepowiedána iełt po wšyłtkiemu łwiátu *WujNT* 103.

»rzymski kościoł« = *świątynia Kościoła katolickiego* (1): kápłani łpiewáli exekwie/ y inne Cerymonie czynili/ iáko w Rzymfkich kościołech bywa *BielKron* 222.

»rzymski krześcijanin« = *katolik* (1):iż nie ták przed tym wierzoło o duchu łwiętym/ iáko teraz Rzymfcy krześcíanie dzierzą. *CzechRozm* 14.

»księża rzymscy (a. księża rzymska)« [szyk 5:3] (8): *BielKron* 200v; iáką [spowiedź] łobie ich Miłóšć kšięża Rzymfcy połtánowali. *WujJudConf* 82, 88v, 123, 244v; Iáka tedy różnošć dniá od nocy/ thák różne łá połłętki Rzymfki Xiężey/ od łpraw y połłętkow Apołtołłkich *NiemObr* 88, 39, 155.

»legat rzymski« (1): Stároftá jedný pániéy rofkazał obiáwić/ Ze Legatá Rzymfkiego v niéy miał poftáwić *KochFr* 31.

»rzymska litanija« (1): Zá Krolowá. (*marg*) Po wielkiey części z Rzym: Litániey. (-) *LatHar* 627.

»miasto rzymskie« = *Rzym jako stolica papiestwa* [szyk 6:2] (8): Záprzec fię nie możesz Heretyku/ y to dobrze wiesz iż w mieście Rzymfkim Piotrowi ś. pierwża łtolicá Biskupia podaná iest. *SkarJedn* 92, 90, 91, 93; Y poftánowił vdać fię ná pielgrzymowanie [...] pierwey chcąc mięskánie Apoftolſkie/ święte miałto Rzymfkie náviedzić. *SkarŻyw* 353, 93, 408 *marg*; Ey toć twoię stolicę, przednieyſzego Miásta, Pietrze miły, Rzymfkiego, zásiádlá niewiásta. *CzechEp* 417.

»msza rzymska« (1): Tákże y Mízá Rzymfką widzimy być przeciwná temu Sákrámentowi [*tj. eucharystii*]. *WujJudConf* 179.

»rzymski mszał« (63): Modlitwá kościelna kiedy dzwoniá w południe/ o męce Páńfkiey/ zwłázczá w Piątek. (*marg*) Z Rzym: Mízáłá. (-) *LatHar* 54; Przy krotfzych prósbách Kościelnych/ ktore Kollektámi náywáiá/ modl fię ták. (*marg*) Z Rzym: Mízáłá. [...] (-) *LatHar* 87; O návrocie Odſzczepieńcow/ iácy łá Grekowie y Ruś. (*marg*) Z Rzym: Mízáłá. (-) *LatHar* 621, *kt*, 11 *marg*, 48 *marg*, 55 *marg*, 88 *marg* (63).

»nabożeństwo rzymskie« = *wiara, religia katolicka* [szyk 9:8] (17): *SarnUzn* D8; *CzechEp* 10, 14, 427; Choćiáż ci to nabożeństwo Rzymfkie/ iest náturze ludzkiey fkázoney y miłe y wdzięczne [...] *CzechEpPORz* **4v, *2, *2v, *4, **4, **4v [2 r.], *; W Rzymfkim nabożeństwie/ lubiá ty ciemności/ brzydząc fię prawdziwą światłościá Ewánieliey *NiemObr* 84, 59, 159 [2 r.]; Przydáne iest krotkie opifanie nabożeństwa RZYmſkiego/ pierwey potoczneho: á potym ofobnego *ReszPrz kt*.

»odpusty rzymskie« (3): *RejWiz* 160v *marg*, Cc8; Leo papież obawáiáć fię iákyego odſtápienia ludzi od odpuſtow rzymfkich/ vftáwił y obiáwił nowym wyrokiem y inne odpuſty *BielKron* 194v.

»papiestwo rzymskie« (4): Abowiem tám obiecuiecie bronić/ nie kościołá onych Apoftolow vbogich ále papieſtwá y páńfthwá Rzymfkiego/ poćciwości *KrowObr* 131v, 128, 131v; ktory [*Benedykt IX*] oddawſzy fię czártowi y z vrzędem y ze wſzytkyemi ſpráwámi ſwoiemi doſzedł był Papieſtwá Rzymfkiego *RejAp* 165v.

»papież rzymski« = *papa Miech* [szyk 221:32] (253): *MiechGlab* 18, 57; *KromRozm III* P3, P4v; *Diar* 45; Przeſto obatzywſzy Konſtántynus Cefarz takowá pychę Papieżá Rzymfkiego/ názwał go iáwnie Bogiem ziemſkim. *KrowObr* 8v; byłá tákież wielka niezgodá/ miedzy trzecim Bonifácyufem Papieżem Rzymfkim/ á miedzy Pátryárchą Konſtántynopolſkim *KrowObr* 29v; Otho máſz przed otrzymá náukę Papieżá Rzymfkiego Antykryftá *KrowObr* 51; iż tá Míza wáſzá/ nieieſt poftánowioná áni od Kryſtułá Syná Bożego/ áni od Apoftolow Świętych iego/ ále ieſt poftánowioná od Włochow Rzymfkich Papieżow. *KrowObr* 199, *kt*, B3v, Cv [2 r.], C4v, D (87); *OrzList* hv, h2; ktorá [*koronq*] Koronowány ieſt Boleſław Chábry Krol náſz pierwſzy przez Gándencyułá [!] Arcybiskupá Gnezneńſkiego/ z rofkázania Benedyktá VII. Papieżá Rzymfkiego. *OrzRozm* D2v, C, F3 [2 r.], F3v; W tym mieście [*tj. Awinionie*] łtolec Rzymfkich Papieżow był przed tym *BielKron* 281, 145v, 166, 190 [2 r.], 193, 196 (10); *OrzQuin* K, K2v [4 r.]; *RejAp* 196v; Słufznie fię náſzy Prełáci Powſzechnego Kościołá/ y Papieżá Rzymfkiego widomey głowy iego ná świecie trzymáią *WujJud* 117, 7v, 24v, 194; *WujJudConf* 125, 141v, 170v; á wždy tho wſzytko Krzeſciánie ná rofkázanie Pápieżow Rzymfkich

chować: á o wftawy Iezufá wálzego málo co ábo nic dbaćie *CzechRozm* 73, 6, 70v, 73, 81, 81v [2 r.], 169, 255; iż AlexándryiŃki y Antyofki Pátryárchá do tego czálu zá głowę fwoię y ftarŃzego/ nie Cárogrockiego/ ále RzymŃkiego Papiežá ználi. *SkarJedn* 251, 118, 139, 172, 211, 242, 252; *SkarŻyw* 392; *StryjKron* 100, 295; iż bez wŃzego Ńporu y wátpliwoŃci/ nie kto inŃzy ieŃt AntichryŃtem/ iedno Papiež RzymŃki. *CzechEp* 323; Ani mowi [*Chrystus*]/ oto ná mieyŃce Piotrowe/ ábo oto w ofobie Piotrowey Papiež RzymŃki páŃc was będzie. *CzechEp* 331, *4v, 9, 13, 14 [2 r.], 16 (53); Przyidzie mi iuž porządnie mowić/ o wládz y zwierzchnoŃci Papiežá RzymŃkie⁸⁰/ ktorego pochlebniŃy/ ná Ńtolicy Piotrowey ládzáią. *NiemObr* 48; Potym ielzche czás niektory/ opieráli fię y drudzy Celárzowie/ niehcąc dáć Papiežom RzymŃkim nád Ńobą przewodzić *NiemObr* 63; Było wiele ludži zacnych y wczonych onych czáłow/ ktorzy tę czártowŃką pychę w Papiežách RzymŃkich/ gánili/ y przeciwo iey piŃáli *NiemObr* 154, 20, 24, 38, 41, 48 (50); *ReszPrz* 29; *ReszList* 143; *OrzJan* 119; Wielka tedy ieŃt przewrotnoŃć odŃzczepieńcow/ ktorzy z tych Ńłow/ nie iednego ktorego RzymŃkiego Papiežá/ [...] ále wŃzytkie Papieže [...] AntychryŃtem onym przednieyŃzym wczynić hcą *WujNT* 716, 51, 60, 288, 525; *PowodPr* 31.

»papieżowa rzymska« (1): my przedŃie poŃtáremu więcey będziemy Ńluchác/ Ianowey ofmey Papiežowey RzymŃkiej/ [...] á niŃlli tych Heretykow *KrowObr* 236.

»pasterz rzymski« (2): Aleć iedno te Ńá prawdziwe owieczki Bože/ ktore iednego PáŃterzá RzymŃkie⁸⁰ Ńlucháią/ ktoremu w Pietrze rzeczono: PáŃ owieczki moie. *WujJud* 18v, 30v.

»patryjarcha rzymski« (1): A což to g rzeczy/ ižeby Papež/ to yeŃt biŃkup á pátryárchá RzymŃki tež zwirzchnoŃć myáł myeć? *KromRozm III* N3.

»powszechny rzymski« (1): To tež prawdziwie KoŃcioł PowŃzechny RzymŃki o Ńwey náuce trzyma. *WujJud* 131.

»prałat rzymski« [*szyk 2:1*] (3): *WujJudConf* 117; Tu z tego iednego mieyŃcá czytelniku miŃy/ obáczyc možež/ z iáką opátrnoŃcią/ Ich moŃć Prałáci RzymŃcy/ piŃmo Ńwięte przywodzą/ y gwałtem ná Ńwá Ńtronę náciągáią *NiemObr* 21, 90.

»rzymskie procesy (a. [processyje])« = *dekretały* (1): *BielKron* 393v; [A ták Mikołay Pięniáček StároŃtá KrákowŃki [...] Ianá BiáŃká/ Ianá LelowŃkiego Wicárie ich/ Marćina RymŃzę Mánfyonará/ y innych wiele ktorzy przyimowáli RzymŃkie ProceŃŃie to ieŃt/ liŃty przeciw práwu PolŃkiemu w Dálmutiach z KoŃciołá wywłokŃzy z miáŃtá wignáŃ. *Respons* K3 [*idem: BielKron: procesy*]].

»reliija rzymska« [*szyk 2:1*] (3): *StryjKron* 567; *SarnStat* 868; iż to KroleŃtvo PolŃkie ieŃt zdawna ná religiey kátolickiey RzymŃkiej záŃádzone *PowodPr* 44.

»stolec rzymski« (1): PiŃáŃ tež [*Erazm z Rotterdamu*] y Luterowi przyiacielŃkim obyczáiem/ áby przymowek przeŃtaŃ przeciw Stolcu RzymŃkiemu *BielKron* 195.

»stolica rzymska« [*szyk 86:26*] (112): iż ápoŃtolŃka Ńtolicá/ to yeŃt RzymŃka/ wftáwyoná yeŃt od bogá pewnym á nyeporuŃŃonym grunthem álbo wtwirdzeniem *KromRozm III* P4, N7, O2, O4, O8, P4v, P5, Q2; *KrowObr* 127v; *RejAp* CCv; *KuczbKat* 75; v ktorych [*doktorów KoŃcioła*] widzićie w iákiey wážnoŃci thá RzymŃka Stolicá záwždy Ńlufznie byŃá? *WujJud* 33v, 117v; *WujJudConf* 10; Theodorytus [!]/ Ńtolica RzymŃka/ powiáda/ trzyma rządzenie wŃzytkich koŃciołow wŃzytkiego Ńwiáta *SkarJedn* 112; Przetolž do teyže RzymŃkiej Ńtolice záwždy wŃzytko ChrzeŃciánŃtvo około wjznánia práwdy

wiary Chryśtuśowej wćiekáło *SkarJedn* 146; Wfzákże my Etyopiánie w tákíey wadze mamy ftołicę Rzymfką: ífz tych nogi cáłuiem/ ktorzy z Rzymu do nas przychodzą *SkarJedn* 310, A6, A8, A8v, [A*2], 84 (67); *Oczko* 30; Tym czáfem oni Bífkupi ktorzy przy S. Chryzoftomie fтали/ ćierpiąc od przeciwnych onych Bífkupow przenałfładowáníe: do Rzymfkiey fię ftołice wćiekli *SkarŻyw* 89, 26, 318 [2 r.], 319, 321, 336; á ten rog ábo Antychrifł [...] ná beftyey oney/ to íeft/ ná páńftwie y ftołicy Rzymfkiey wśiadł *CzechEp* 380, 379; *NiemObr* 15, 20, 48, 54 [2 r.], 57 (11); *ReszPrz* 69; *ReszHoz* 138; *WujNT* 96, 97 *marg*, 288, Yyyyy4; *PowodPr* 31, 32; Przetoż ftołicę Rzymfką ś. Piotrá ftołicą Apoftołfką fтары święći y Doktorowie zowią *SkarKaz* 607a; *SapEpit* B4v.

»wiara rzymska« [szyk 21:20] (41): Bífkup Konftancieńfki Ianá Hugliná dał fपालić zá odłzczepieńca/ yż odftąpił Rzymfkiey wiary w Merfzpuřgu. *BielKron* 204v; Papięż poftał do Niemiec trzech Bífkupow z Indultem/ áby námawiáli Luteryany káplany ná Rzymfką wiarę *BielKron* 234, 198 *marg*, 208v, 215, 217, 222v (11); *OrzQuin* Kv; *RejAp* 179v; A mać íelzce y będzíe miał Pan Bog y w Niemcách/ y w Helwecey/ we Fráncyey/ w Szkocyey/ w Dáníey/ w Niderlánćie/ niezliczone ludźi; ktorzy prawdźiwą á Powfzechną wiarę Rzymfką mocnie trzymáią *WujJud* 2, 7, 8 *marg*, 21v, Mmv, Nn2v; *SkarJedn* 230; *StryjKron* 100 *marg*, 427; choćiaz Rzymfkiey wiary wodzowie záfwdy ínfzych w fák fwoy wypráwić fię kuśili *CzechEp* 12, 12, 13, 54, 81, 83, 108; *CzechEpPORz* *4v; *ReszHoz* 135; *ReszList* 154, 190; Tenże Doktor vczy/ íz wiárá Rzymfka táz íeft co y Kátholicka. *WujNT* 525, 525 [4 r.], Bbbbbbb3v [2 r.]; *PowodPr* 43.

»rzymski zakon« = *wyznanie, religia katolicka* [szyk 8:2] (10); *StryjKron* 552, 572; KV tęmu téż obiecuiemy [...] wfzech przerzeczonych Kśiáżąt źiemie Wołyńfkiéy obywatelów/ y potomków ich/ ták Rzymfkiégo iáko y Gréckíégo zakonu będących/ w ich fтарыádnéy czći [...] záchowác *SarnStat* 115 [*idem* 1192]; íednák kauzy Duchowné zakonu Rzymfkiégo którębykolwiek ná tym fądźie Kápturowym były fądzoné/ wolnémi czyniémi y káfsuiemi od wfzelákich Dekrétów *SarnStat* 876, 1059, 1062, 1063, 1188, 1192 [2 r.].

»zbor rzymski« = *Kościół katolicki* (1): A ták iáko członek świętego zboru Rzymfkiego powtarzam/ y profę dla Páná Bogá/ ábychmy [...] Polakow ná fie nie íątrzyli *BielKron* [332³].

Zestawienia: »biskup rzymski« [szyk 162:66] (228): *MurzHist* N2; A wftáwá kołcyelna każe/ áby fye żadne wftáwy w kołcyelech nye wftáwýály/ mimo zdánye Rzymfkyego bífkupá. *KromRozm III* O5v, N3, N6, O2, P, P2v (11); Powiedz mi profę ćie? kto tákowe hárdé y pyźne przezwiśko/ PAPA/ dał Bífkupowi Rzymfkiemu? *KrowObr* 7; Izałz niewiełz: íz fię przed thym Fokáfem Bífkupi Rzymfcy Papiężmi nienázywáli *KrowObr* 7, 6v [3 r.], 7 [2 r.], 8, 17v, 18 [2 r.] (25); *BielKron* 254, 255; *RejAp* 133; *HistRzym* 127v; *BiałKat* 123v; Słufzníe teź y fpráwiedliwie Cefarz y wfzyfcy Krolowie Chreśćiáńfcy zwierzchność Bífkupá Rzymfkiego iáko práwego namiestníká Páná Chriśtuśowego á potomká Piotrowego/ czcą y wáżą *WujJud* 84v; Ten przelożony od Bogá nie od ludźi/ íeftći v nas Bífkup Rzymfki/ ná ktorego ten wrząd naleźy. *WujJud* 153, 6 *marg*, 27, 84v *marg*, 117, 117v (18); *WujJudConf* 6v, 84v, 117, 126v, 140, 151; *BiałKaz* Kv; Bífkup Rzymfki od wiekow Apoftołfkich áłz do tego czáfu zwierzchnośći fwey od Bogá dáney/ nád wfzytkimi po wfzem świećie Chreśćiáńfkimi kośćioły wżywał *SkarJedn* A8; Auguřtyn S. wylícza Bífkupy Rzymfkie/ y kładzie pierwźzego Piotrá S. *SkarJedn* 92; Na przywileie y nawyźfze Páłterřtwo y Bífkupřtwo Piotrá S. w

kościół Chryśtuśowy/ wśtąpili prawem Bożym Biśkupowie Rzymścy *SkarJedn* 101; áby fię Koncilia bez dozwołenia Rzymśkiego Biśkupa nie zbyráły/ ani żaden Biśkup potępiony był. *SkarJedn* 106, A3v, A8, 32, 89, 101 (61); Prawo kościółne każe/ áby wśprawach wielkich nic fię bez Biśkupa Rzymśkiego nie śtánowiło *SkarŻyw* 394, 88, 89 *marg*, 93 [2 r.], 211, 316 (17); *CzechEp* 323, 370, 411; á ci śa Biśkupi/ ná mieyścu inśzych Apośtołów: á ná mieyścu Piotrowym śam Biśkup Rzymśki. *NiemObr* 29; Iż teź w Rzymie Piotr vmárl/ y to nie k rzeczy/ áby dla tego Biśkup Rzymśki Piotrowę zwierzchność wśurpować miał. *NiemObr* 52; iż nie tylko fundámentu/ ále y namnieyśzey podpory w piśmie ś. tá śtolicá Biśkupa Rzymśkiego nie ma *NiemObr* 55; K temu y to fię pokázuie/ z Hiśtorykow/ iż fię ná ten czás/ Biśkupi Rzymścy/ v Cefárzow ordinácyey dokupowáli. *NiemObr* 60, 26, 29 [2 r.], 30, 47, 48 (65); *ReszPrz* 29, 107; *ReszHoz* 138; Ízáfárzem naywyźszym vczyńił Pan Bog Piotrá świętego Apośtoła śwoiego/ y wśyśtkie po nim inne namieśtniki/ Biśkupy Rzymśkie *ReszList* 151, 151, 152; Przetoź wielki ieśt niewśtyd y bluznierśtwo dzieśieyśzych haeretykow/ [...] ktorzy [...] namiáśtká Chriśtuśowego Biśkupa Rzymśkiego Antychriśtem czynią *WujNT* 103, 461; *PowodPr* 32; od Rzymśkiego Biśkupa dzielić fię/ toź ieśt co fię dzielić od kościółá Chryśtuśowego *SkarKaz* Oooo2c, 417b, 550a, 607a.

»kościół rzymski« = *Romana Ecclesia* *JanStat* [szyk 354:157] (511); *GlabGad* K; *LibLeg* 7/69; *SekłWyzn* A, a2, a4, c2v [2 r.]; *RejKup* z5; Grekowie/ Ormyánye/ Indy y wślytcy Azyátycy y Afrykani wyęcey śye śnami y z Rzymśkim koścyółem/ niźli z wáślymi Luterany/ Śákrámentarzmi y Nowokrzeczeńcy zgadzáyą. *KromRozm I* E4, E4, E4v [2 r.], G4 [2 r.], G4v [2 r.], I2v [2 r.]; a terás przyśzedł na drogę światłości i prawdy/ i od kacerśtwa się ku matce świętei/ kościółowi Rzymśkiemu nawrócił. *MurzHist* D2v, C3v, C4v, F3, M3v, N2, N2v, T3; Abowim/ yáko ya ślyśłę/ od tych dwu [cesarzy *Konstantyna i Fokasa*] Rzymśki koścyoł á papyeź władzą wzyął y zwirzchność nád innymi koścyoły. *KromRozm III* O8v, L6, N5v, N6v, O, Ov [2 r.] (11); Bo ten dzieśieyśzy kościół Rzymśki/ nie ieśt budowanie Apośtołów świętych/ ále ieśt budowanie Papieźow/ Bálwochwálcow y Apośtatow *KrowObr* A3; prześtho dáleko więcey przyśtoi/ áby dzieśieyśzy kościół Rzymśki/ był názwán iákim dworem wielkim/ śwowolnym/ y nietzyślym/ matką wśyśtych złości y bluznierśtw/ a niśli kościółem. *KrowObr* A3v; prześto tedy ten Vigiliuśz Papieź fáłśzywie kościół Rzymśki názywá máthką y miśtrzową inśzych kościółow krześciáńśkich *KrowObr* 24v, A2v, A3, A3v [2 r.], A4, B [3 r.] (44); ten [cesarz *Anastazjusz*] pośłał do Papieźá chcąc bronić Rzymśkiego kościółá od kácerzow *BielKron* 167v; Acźkolwiek był Iágiełło wśzytki pokrźcił w Litwie iáko oćiec ná Krześciájáńśką wiare według kościółá Rzymśkiego/ wśzákże śie ich wiele ku Greczyźnie z Mośkwą obrociło *BielKron* 412, 146, 155v, 157, 162, 163v (32); *LeovPrzep* C2; *RejAp* 76v, 116; Święty powźzechny y Apośtolśki Kościół Rzymśki/ wśzytych Kościółow mátką y miśtrzynią być wyznawam *WujJud* 27; tylko śam ieden był y ieśt Kościół Rzymśki/ do ktorego niewiára y błędy [...] nigdy przyśtępu mieć niemogły *WujJud* 121, kt, bv, 1, 8 *marg*, 14v (48); *WujJudConf* 7v, 12v, 15, 127v, 161v; *RejPosWstaw* [143²]v, [143⁴], [143⁴]v; *StryjWjaz* C4; *CzechRozm* 223; Auguśtyn S. w kościółie Rzymśkim/ piśze/ záwždy Apośtolśkiej śtolice przodkowanie trwáło *SkarJedn* 111; By nie Rzymśki kościół/ iuźby chrześciánie dawno z heretyczáwśzy śpogánieli *SkarJedn* 151; Grekowie odrywánia fię od kościółá Rzymśkiego/ przyczyney śzukáiąc/ Lácinśkiemu Kościółowi w tym przyganiáć poczęli *SkarJedn* 176; Tego tylo

dotknę/ iż ták wielki był iad Grekow przeciw Rzymkiemu kościołowi/ iż by byli y pod ziemią potwarzy nań łzukáli *SkarJedn* 240; A w Moskwie ták rzecz iest brzydka Rzymkiego Kościoła Chrześcianin/ iż go zá pogániną poczytáią *SkarJedn* 350, A3, A3v, A4 [2 r.], A7v, A8v [5 r.] (199); iż ci święci wżylcy w Papielstwie byli/ wżylcy fie wkościelie Rzymkim y w iego iedności wychowali *SkarŻyw* A3v; O łzczeńliwy kościelie Rzymki/ w ktory Apoštołowie wżytkę ze krwią swoią náukę wiali *SkarŻyw* 408; Mieyże zá to/ namilży czytelniku/ iż Kościół Rzymki/ łtolicá Piotrá świętego/ tá iest łamá ná ktorey Piotrowá wiará nieułtáie *SkarŻyw* 601, A2v, A3v [3 r.], A4, 62, 80 (45); *StryjKron* 275, 482, 587; Acżkolwiek ci y to inłza/ kupce/ iákich iest pełen kościół Rzymki/ z kościoła Bożego wygnác: á inłza człeká przeláadowác y mordowác. *CzechEp* 30, 11, 14, 63, 76, 111 (27); *NiemObr* 19, 53, 88; *ReszPrz* 30 [3 r.], 31, 32 *margin*, 33 [2 r.], 39, 111; *ReszList* 143, 144, 179, 191; *ActReg* 16; Pod rozłádek Kościoła S. Powłzechnego Rzymkiego wżytko niech podłęże. *WujNT kt*, 3, 125, 288, 349, 393 [2 r.] (31); *SarnStat* 115, 193, 380, 382, 939 (8); *PowodPr* 31 [2 r.], 32 [2 r.]; Po wżytki wieki częścicy niłzi łto lat miał kościół ł. Rzymki y powłzechny ludżie łwięte/ ktorzy cudá mocá Bożá czynią. *SkarKaz* 418b, 419b, Oooo2c; *SkarKazSej* 682a.

Szeregi: »apostolski, (a, i, to jest) rzymski« [w *tym*: *apostolska, rzymska stolica* (8)] [*szyk* 9:1] (10): *KromRozm III* O8, P4; *KrowObr* 127v; Summá w krotkości/ dlacżego y kiedy Grekowie ođłtąpili od iedności kościoła Bożego y posłufzeńłtwá Stolice Apoštołkicy Rzymkicy. *SkarJedn* A8, 369; naprzod niedaymy w łobie gáścic wiary S. powłzechny Kościół Apoštołkiego Rzymkiego *SkarŻyw* 114, 26, 80; *WujNT* 96, 288. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 5 r.]

»(tak) rzymski, (i, jako (i)) grecki« [*szyk* 10:3] (13): krzełł żadny/ ták Rzymkim obyczáiem iáko Greckim/ áby nie był odnawian *BielKron* 171v; Skądkolwiek rzeżeni łą Ruzacy áłbo Moskwá/ wżylcy łą łłowieńłkiego ięzyká/ y Krześcijanie/ iedni obyczáiem Greckim/ drudzy Rzymkim. *BielKron* 427, 420; *StryjKron* 587; *CzechEp* 355; *SarnStat* 115, 1059, 1062, 1063, 1188, 1192 [2 r.]. *Cf Wyrażenie przyimkowe*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r., w *przeciwstawieniu* 1 r.]

»rzymski co i katolicki« (1): Skąd znác/ że iáko ieden y tenże iest kościół Rzymki co y Kátholicki: ták też iedná y táz wiará iest Rzymka ktora Kátholicka. *WujNT* 525.

»rzymski i (albo) łaciński« [*szyk* 4:1] (5): *SkarJedn* 39, 218, 229, 349; Znác pewnie iż ná pocżátku v Ruśi Rzymkie y Łacińłkie kościoły były *SkarŻyw* 576.

»rzymski a papielki« (1): Cypryan S. [...] do Korneliulá papyeżá w trzećim łifcye wczyniwlłfy zmyenkę łtolice Pyotrowey/ to yełł Rzymłkyey/ á papyelkyey/ [...] przykłáda: [...] *KromRozm III* O2.

»Piotrow (a. Piotra), to jest rzymski« [*szyk* 3:1] (4): *KromRozm III* O2, Q2; ále wiará Piotrowá/ to iest Rzymka (wedle obietnice Páńłkicy) nigdy nievlłtálá. *WujJud* 7; *SkarJedn* 177.

Wyrażenie przyimkowe: »po rzymku« (7): Cefarż w Aułzburku rołkazál/ áby zalię po Rzymku Boża chwałá byłá w kościelach *BielKron* 230; wierzy ten Krol [*Jan*] w Kryłtułá y Ewángieliey/ włzakże nie po Rzymku. *BielKron* 462, 230v, 238; *SkarJedn* 265 *margin*; *CzechEp* 100.

~ *Szereg*: »lubo po grecku, lubo po rzymku« (1): O iákobyłmy łię w łobie wćielżyli/ [...] gdybył my my do wálżego/ á wy do náłżego kościoła chodżąc/ [...] lubo po Grecku/ lubo po Rzymku/ Ofiary przenałwięłłże czynili *SkarJedn* 366. ~

W przeni (18) : Ale nie dziw/ iż w tym Babilonie Rzymskim nic/ ani na Bogá/ ani na Doktory kiedy co dobrze mowią [...] żadnego baczenia nie máłz *NiemObr* 54, 55.

Wyrażenia: »ławica rzymska« = *Kościół katolicki* (1): wżycy przeciwnicy ławice tey Rzymskiej/ o tę łkálę łby łobie potłuká *OrzList* h2v.

»matka rzymska« (3): Nie vmiał Páweł ś. tych práktyk Włófkich mátki Rzymskiej/ ktora miřternie fwoie towáry pokrywáć zwyklá. *NiemObr* 87, 86, 87.

»Piotr rzymski« = *papieř* [szyk 9:3] (12): A nuř ten Piotr Rzymłki z Biskupy Polłkimi zbłáđzi/ więc my nań napráwę wżycłkięgo Królestwá Polłkięgo [...] przypuřcić mamy? *OrzQuin* G, G, I2v, Xv, X2, X2v; od tego Piotrá Rzymłkiego y páłterzá wżycłkich owiec Chryřtuřowych kto odřtápi/ do prawdy Bořey nie tráfi. *SkarJedn* 144, A4v, 144, 153, 166, 167.

a. *W funkcji rzeczownika*: »rzymscy« = *katolicy* (1): Henryk brát w wiázáł fie w Lipłko Drezdę y ine páńłtwá. Kúřfierłt brát był nátyem/ áby mu tego pomagał/ bo był tey nádzyeie/ iż miał trudnořć mieć od Rzymłkich *BielKron* 217v.

a. *W połączeniu ze zwykle złořliwymi określeniami papieřa i katolicyzmu uřywanymi przez innowierców* (112) :

Wyrażenia: »antykryřt rzymski« = *papieř* [szyk 46:2] (48): Odrzućcie fáłřzywe Báránki/ y Antykryřtá Rzymłkiego/ náuki/ y rozmiłuićie fię Báránka tylko iednego ná práwicy Bořey fiedzácego Pána Iezu Kryřtá *KrowObr* 70; Toć fá ty wielebne Reguły/ nie od Iezu Kryřtá fyná Bořego [...] vřtáwione/ ále od oycá kłámce Dijáblá wymyřlone/ y od Antykryřtá Rzymłkiego potwierdzone *KrowObr* 137; [o Grzegorz VII:] O niewřthydliwy Mnichu Antykryřcie Rzymłki/ w ktoreyřeř fie tego řřkole náutzył/ áby Bog wřzechmogácy kxiędzom/ álbo kořcielnym řlugom/ vćciwego małřeńřtwá bronil y zákazał? *KrowObr* 235, C [2 r.], C4, 2, 72v, 73v (25); á przez ten rog máły rozumieć fię Antykryřt bądź Máchomet/ bądź theř Antykryřt Rzymłki *BibRadz* I 451a marg; *BielKron* 226v; *OrzQuin* K [4 r.], K2v; *CzechRozm* A3v, 262, *; Znáłem ia niektore [...] ktorzy [...] iż fię im niechćiáło nędze ćierpieć domá/ [...] ktorych Antychriřt Rzymłki/ przez ťwoie dawnieyřze dworzány/ tymi iábłufzkámi ťwoimi połowił *CzechEp* 350, 104, 110, 152, 172, 177 (11); *CzechEpPorz* *3v; *NiemObr* 162.

»bałwańřtwo rzymskie« = *katolicyzm* (1): podobáło fię teř Luteryanom/ oznaymić przez liřty wżycłkę rzecz ktora fie toczyłá ná Seymie w Kolnie/ krolowi Fráncuřkiemu y Angielłkiemu/ iáko řtroná przeciwna wzgárdziłá Ewángeliá ťwięťá/ á ku Báłwańřřtwu Rzymłkiemu przyniewala wżycłki. *BielKron* 209v.

»bestyja rzymska« = *papieř* [szyk 3:1] (4): Závřdy Beřtia Rzymłka byłá y ieřt inřtrumetem do przeřłáďowánia Kořciolá páńłkiego *RejAp* Ff4v, Ee4v, Ff2v [2 r.].

»rzymska bořnica« = *Kościół katolicki* (1): ktory [błáď] wedle Dánielowego prorocřtwá then nieřromieřzliwey twarzy Kłiádz Rzymłkiej Bořnice Báłwan/ [...] w řwey zárářliwey winnicy hoynie rořplóďził to źiárno *BibRadz* *2v.

»rzymska głowa« = *zwierzchnictwo biskupa Rzymu* (1): zá ktorych [apostołów] wieku y potym przez kilká řet lat po Apořtolech řtał Kořciół Powřzechny w dořtátecznym porzáďku/ chociař ieřcře tey Rzymłkiej głowy y przodkowánia iego nic řlycháć nie było. *WujJudConf* 125v.

»katolika rzymska; katolicy rzymscy« [szyk 24:22] (43;3): Gdyż oni mili pátrušowie: nie tylko ták miédy ſobą ſą niezgodni: ále ſię áni z tą teráznieyſzą Rzymſką Kátoliką zgodzą bárzo w wielu rzeczách *CzechEp* 36; to ſię zá pomocą Bożą iásnie pokazáć moze/ iz teráznieyſza Rzymſkich Kátolikow ſróžſza y iádowitſza niź Káimowá ſprává *CzechEp* 36; Aleć zá nic v Kátolikow Rzymſkich ták ſam Chriſtus Pan/ iáko y to co co [!] czynić rofkazał *CzechEp* 43; iz poniewáz náuká Apoſtolſka plácu w Papiéſtwie nie ma/ ábo w Rzymſkiey X*(iędza)* K*(anonika)* Kátolice: tedy oná do Apoſtołow nie należy *CzechEp* 361, 6, 26, 27 [2 r.], 28, 35 [2 r.] (45); *CzechEpPORz* *3.

»rzymski ksiądz« [szyk 3:1] (4): Rzadki powiedáią/ Ptak/ Fenix ná ſwiećie/ ále dáleko rządſzy Rzymſki Kxiądz tzyłty. *KrowObr* 228v; á gdy też tego Bog nie kazał żebyłmy w Rzymſkiego kſiędza Papiéżá wierzyli *CzechEp* 14, 425 [2 r.].

»rzymski pan« = *papież* [szyk 1:1] (2): *CzechRozm* 220; ktory [*papież*] ſam ieſt wedle dekretow ſwych Bogiem, y Rzymſkim pánem *CzechEp* 421; [Znajomoſć wolej Bożej kluczem Pan mianuje, ktory sobie rzymski pan hardzie przypisuje *OtwinPis* 162].

»papa rzymski« [szyk 4:2] (6): ále zgoła Antychriſt, ktorym ieſt Papa Rzymski, zá nic ma Boga oycow ſwych *CzechEp* 414; Bo, á komu to więcey ſłużyć moze iáko Papié Rzymskiemu, ktory ſię ſam Bogiem czyni: żadnemu ſię ſádzić nie da *CzechEp* 420, 324, 405, 417, 421.

[»tatusz rzymski«: Kto tedy nie jeſt skaran od Boga ſlepotą, Uciekaj z tej Sodomy z serdeczną ochotą, Widząc tę Alchimiją tatusia Rzymskiego *BogowieFalsz* 200.]

5. *Łaciński (o języku i literach)* (9) : W tey ziemi wiele miał wielkich á rofkofznych/ ziemiá obfita/ dla tego też tám Rzymiánie pogáni mieſzkáli/ czego ſą znáki wielkie iáko napify Rzymſkie ná Kámieniu wielkim á drogim *BielKron* 285; bo té Tytuły/ *PALatinus, Caſtellanus, Marſſalcus, Cancellarius, Theſaurarius, Capitaneus* [...] przez Króla Polſkiego Z Rzymu mácie. Nie piérwéy temi Rzymſkiemi ſłowu y Tytuły Król Polſki was obdárzył/ áż ſam piérwéy tym imieniem *REX POLONIAE*, Łacińskim obdárzony [...] był. *OrzQuin* K.

Wyrażenia: »rzymski(-a) język, mowa« [szyk 3:2] (4:1): Ktemu Rzymſki ięzyk/ dla tego ieſt wzięty/ iz ci kthorzy nim mowili/ władáli wſzytkim ſwiátem. Pátrz w. m. iz zá krolow Rzymſkich nie byłá w thákiey wadze Rzymſka mowá/ áni ták obfita: czemu? *Górndworz* F7v; *SkarJedn* 173, 216 [2 r.].

»rzymskie litery, pismo« (1:1): [*w mieſcie Awentikum*] Są y kámienie niekthore połamáne Rzymſkiemi literámi wybite. *BielKron* 283; kthore [*wojsko rzymskie*] Bátorowie/ Niemcy/ z drugiey ſtrony Dunáia częſto wyganiáli y porażáli/ cze⁸⁰ ielcže dziś ſą znáki ſtarych kámieniow pogáńſkich/ Rzymſkim piłmem wybithych *BielKron* 288.

Szereg: »rzymski to jeſt łaciński« (1): y [*cesarzowie rzymscy*] ięzykiem [!] Rzymſkim/ to ieſt Łacińskim/ páńſtwo ono ſwiáta práwie wſzytkiego ſprávowáli *SkarJedn* 173.

Wyrażenie przyimkowe: »po rzymsku« (1):

~ *Szereg*: »ni po grecku ni po rzymsku« (1): Ni po Grecku ni po Rzymſku/ nie daż mi goworzyć.

(-) Owo rzy & ć. *KlonŻalEcho* E4v. ~

6. *Zestawienia w funkcji nazw specjalnych* (8) :

»dom rzymski« = *nazwa ratusza we Frankfurcie nad Menem* [szyk 4:1] (5): wſzythcy z goſpod ſwoich wyiecháli [...] y ziecháli do domu Rzymſkiego/ tho ieſt do Ratuſzá/ ábowiem w Fránkfurcie ták

Ratułz przezywaią *BielKron* 330; Zathym Cefarz ze wżytкими kfiążęty nowego Rzymfkiego krolá/ ná dom Rzymfki/ to ieft ná Ratułz prowadzili *BielKron* 331, 331, [332³] [2 r.].

»koperwas(er) rzymfki« = *siarczan żelaza* (1): *FalZioł* I 6b; [Weźmi octu [...]/ włoż weń otroćin miedziánych/ [...] Koperwálu Rzymfkiego/ Hálunu/ Grynłzpanu/ káždego po rowney części *SienHerb* 587a].

a. bot. (2) :

»macierza duszka rzymfka« = *Thymus serpyllum* L. (Rost); *macierzanka piaskowa*, roślina lecznicza z rodziny *wargowych* (*Labiatae*) (1): Naprzod weźmi ferpillum romanum: to ieft macierzey dułzki rzymfkiej/ łtłucz z winem á przyłož na rane *FalZioł* V 115v.

[»rzymfka miętka« = *Chrysanthemum Balsamita* L. (Rost); bylina z rodziny *złożonych* (*Compositae*) rosnąca w basenie śródziemnomorskim, powszechnie używana w dawnym lecnictwie: Ieft trzećia [miętka] ktora ma ołtrfze/ łzerfze y dłuźfze liście/ tę zową Rzymfka ábo Włofka miętka *Cresc* 1571 255 (Linde).]

»spica nardi rzymfka« = *Lycopodium clavatum* (L.); *widłak goździsty*, roślina z rodziny *widłakowatych* (*Lycopodiaceae*) (1): A SPicanardi ieft troiaka/ iedna ieft korzenna/ tha iefth ciepła w pirwłzym łthopniu á w wtorym łucha. Druga ieft rzymfka zową ią Spica Celthica. *FalZioł* I 137b.

7. Zestawienie w funkcji n-loc (1) :

»Rzymfki wał« (1): Ziemie Holandfkiej Miáltá/ y Wśi nawiętfze záginęły z Ludźmi y z Bydłem/ Abowiem Miálto Rzymfki wał/ Deukiland wełpoł y z łżeścią wśi zátonęli *StryjKron* 26.

LWil